

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4, ΤΗΛ. 30.297 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 30 ΜΑΡΤΙΟΥ 1940

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

Ο Ζάν Μορέας, ο Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, γεννήθηκε στην Αθήνα στις 3 Απριλίου 1856 και πέθανε στο Παρίσι σαν σήμερα, πριν τριάντα χρόνια. Ο νεκρός του, έπειτα από επιθυμία του, κάηκε κ' η στάχτη του τοποθετήθηκε μέσα σε μια άργυρη κάλπη σε τάφο που η πολιτεία του Παρισιού, τιμώντας τον, παραχώρησε στο νεκροταφείο του Πέρ Λασαίξ.

Τα «Ν. Γ.» αφιερώνουν το σημερινό τους φύλλο στη μνήμη του. Για το σκοπό αυτό αποτάθηκαν, τόσο σε σύγχρονους Έλληνες διανοούμενους, όσο και σε γάλλους. Το περιοδικό μας δημοσιεύει στο φύλλο αυτό μέρος από τις εξαιρετικές συνεργασίες που εξασφάλισε, για τον ποιητή που τιμήσε δυο πατρίδες.

Για τον Μορέας

Ο Πώλ Βαλερύ

(Τα «Ν. Γ.» δημοσιεύουν με τη μεγαλύτερη χαρά και τιμή, τη συνεργασία του μεγάλου Γάλλου ποιητή Πώλ Βαλερύ, που είχε την καλωσύνη να μας στείλει για το τεύχος αυτό, το αφιερωμένο στη μνήμη του Ζάν Μορέας):

Θελήσατε να μου ζητήσετε λίγες γραμμές για το φύλλο που θ' αφιερώσετε στη μνήμη του Ζάν Μορέας, με την ευκαιρία της 30ής επέτειου από το θάνατό του. Δε διαθέτω, δυστυχώς, αρκετόν καιρό για να γράψω ένα άρθρο αντίξιο του μεγάλου ταλέντου και της θερμής ανάμνησης που κρατώ από κείνον.

Γνώρισα τον Μορέας κάπως άργα, κατά το 1898, υποθέτω. Ομολογώ πώς, ως τότε, δεν είχα επιζητήσει να κάνω την προσωπική γνωριμία του, εξ αιτίας της φιλολογικής διάστασης που είχε προκληθεί ανάμεσα στον Στέφανο Μαλλαρμέ και σ' αυτόν. Η τύχη (όπως λένε) θέλησε, χάρη σε κάποιο φίλο που μ' οδήγησε στο καφενείο Vachette, να μπω σε σχέσεις με τον Μορέας. Τον βρήκα ολότελα διαφορετικόν απ' ό,τι μου τον είχαν παραστήσει: Η περιγραφή που κάνουν οι συγγραφείς, ό ένας για τον άλλον, έχουν κάποτε ομοιότητες, σπάνια όμως είναι κολακευτικές. Ο Μορέας φανέρωσε, απέναντί μου, μια εξαιρετική φιλοφροσύνη (ήξερα πώς δεν την διέθετε πάντα!) Από την πρώτη κιόλας αυτή συνάντησή μας πιάσαμε μια συζήτηση όπου η ξεροχή αγχίνοιά του κ' η μεγάλη μόρφωσή του μου αποκαλύφθηκαν. Το αποτέλεσμα ήταν να γίνω σχεδόν ένας ταχτικός θαυώνας του καφενείου αυτού, για ένα χρονικό διάστημα δυό ή τριών χρόνων. Εύρισκα, πάντα, την ίδια ευχαρίστηση να κουβεντιάζω μαζί του. Διατηρώ ακόμα ένα σημειωματάριο, όπου είχα γράψει, όσο που μου υπαγόρευε κείνος, ένα ποίημα του Λαμαρτίνου, που μου είχε απαγγείλει.

Οι αναμνήσεις αυτές, αρκετά ανούσιες για το κοινό, είναι για μένα πολύτιμες. Μου επιτρέπουν να εκτιμώ στον Μορέας τον Άνθρωπο τόσο, όσα εκτιμώ τον ποιητή. Κ' έδω ήρθε η ώρα να μιλήσω για τον Ποιητή, αν είναι βέβαια αποδεχτό πώς στέκεται κάποτε χρήσιμο να μιλά κανείς για ένα έργο που, επί τέλους, είναι καμωμένο για να διαβάζεται! Ο Μορέας είναι άξιος, ανάμεσα σ' άλλες του αρετές, γιατί πραγματικά χάρισε στη γαλλική γλώσσα εκείνη την ελληνικότητα, που τόσοι συγγραφείς μας γύριψαν με μόχθο ν' αποκτήσουν. Η «Εριφύλη» κ' οι «Στροφές» δίνουν την εντύπωση της τελειότητας, που έγινε μια δεύτερη φύση. Δηλαδή την ολοκληρωμένη κείνη τέχνη, που αποδίδουμε στους πρώτους συγγραφείς της Ελλάδας, αυτή που άλλωστε τους τοποθετεί πάνω και πέρα απ' ό,τι η μεγαλοφυΐα των άλλων λαών κατόρθωσε να δημιουργήσει δυνατό και έκτακτο.

PAUL VALERY

Της Γαλλικής Ακαδημίας

Η γνώμη

του Αντρέ Ζιντ

(Ο Αντρέ Ζιντ, η μεγάλη αυτή πνευματική φυσιογνωμία της σύγχρονης Γαλλίας, μας έστειλε, γι' απάντηση, το παρακάτω απόσπασμα από τις σελίδες του «Ημερολογίου» του):

Μπορεί να μην υπάρχει, μέσα σ' άλλη την ιστορία της φιλολογίας μας, ανάλογο παράδειγμα μιας ποίησης πιο μυστικά μουσικής και που ο ατομικός πλούτος της μοιάζει να εξαρτάται, πιο ιδιαίτερα, από τη γαλλική γλώσσα. Αν τυχόν ο Μορέας στεκόταν ένας παραγνωρισμένος, θα μου ήταν χαρά να γράψω για τις «Στροφές» πλήθος έπαινων, όπου σ' αυτούς ή καρδιά μου θα μιλούσε, όσο κι' ο νους μου.

ANDRE GIDE

Feuillets du «Journal»

Ο Μορέας και ο Λόγος

του Μάξ Ζακόμπ

(Ο ποιητής Μάξ Ζακόμπ που στάθηκε, με τον Πικασσό και τον Γκιγιώμ Απολλιναίρ, στο κέντρο της σύγχρονης γαλλικής πρωτοπορίας, στην τέχνη και στα γράμματα, μας γράφει για το Ζάν Μορέας):

«Εμοιαζε να ζει για το Λόγο, για το στίχο ή καλλίτερα ο Λόγος ζούσε μέσα του, απορροφώντας όλα τ' άλλα. Όταν ο πιο ταπεινός Λόγος περνούσε από το στόμα του, αυτός ο Λόγος δοξάζονταν.

Για πολλούς ποιητές της εποχής του ο Μορέας ήταν η γαλλική ποίηση όλων των εποχών.

Οι ποιητές κολακεύονταν άμα τον είχαν στις συγκεντρώσεις τους, επαναλάβαιναν τα λόγια του, τον μιμούτανε. Ο πιο μεγάλος απ' όλους, ο Γκιγιώμ Απολλιναίρ, τον σεβότανε με αγάπη. Ο Αντρέ Σαλμόν έλεγε πως ήτανε μαθητής του».

MAX JACOB

Σαιν-Μπενουά του Λουάρ, 1 Μαρτίου 1940.

Ένας μεγάλος φίλος του

Ο Α. Ντερουσσώ

(Με ιδιαίτερη συγκίνηση, δημοσιεύουμε τη συνεργασία που μας έστειλε ο διευθυντής της Σχολής Ανωτέρων Σπουδών της Σορβώνης ο διάσημος ελληνιστής κ. Μιράκ-Ντερουσσώ, που είναι μια από τις ζωντανές δόξες του Γαλλικού Πανεπιστημίου και που στάθηκε ένας από τους πιο παλιούς και τους πιο πιστούς φίλους του Ζάν Μορέας):

Η θέση ανάμεσα στους γάλλους ποιητές, που κατάκτησε ο Ζάν Μορέας είναι πια όριστική. Δίκια λοιπόν στέκεται η επιθυμία της πατρίδας του, αποτιμώντας σ' αυτόν το φέρο τιμής που του ανήκει, να πάρει μέρος σε μια δόξα, που όσο περνά ο καιρός θα μεγαλώνει.

Για πολλά χρόνια έζησα κοντά στον Μορέας. Είδα να γεννιούνται και να σχηματίζονται μερικά από τα ωραιότερα έργα του. Είμαι ο φίλος του που ένα πρωί, χαράματα, ήρθε και χτύπησε στην πόρτα μου, για να μου κάνει, με το δάχτυλο σηκωμένο, αυτή έδω την άναγγελία: «Η Ίφιγένεια μίλησε». Μπορώ να πω πως όχι μονάχα δε γνώρισα ποτέ άλλοτε μια ψυχή πιο αυθόρμητα ευγενική από τη δική του, αλλά και πως δε συνάντησα ποτέ άνθρωπο όπου η ποίηση να είναι συναφασμένη με τη ζωή του τόσο, όσο σ' αυτόν. Το ένοιωσε τουτο κι' ο ίδιος τη μέρα που μου είπε: «Στο βάθος είμαι ένας ελεγειακός ποιητής».

Τέκνο της Ελλάδας, που αγαπούσε τόσο στο παρόν της όσο και στο παρελθόν της, ήταν υπερήφανος που κατόρθωσε να την ενώσει, μέσα του, με τη Γαλλία. Πραγματικά, ήξερε πώς μια συνεχής παράδοση συνδέει, ανάμεσα σ' όλα τα ξανακαινουργιώματα, την ελληνική σκέψη με τον ελληνιστικό πολιτισμό, που την κληρονόμησε. Τον πολιτισμό, που όλο και περισσότερο, ή σύγχρονη ανθρωπότητα τον ονομάζει, και θα τον ονομάζει, «πολιτισμό» μονολεχτικά.

A. M. DESROUSSEAUX

Διευθυντής της Σχολής Ανωτέρων Σπουδών της Σορβώνης

Ο κριτικός του «Χρόνου»

Αντρέ Τεριβ

Η είσοδος του Πατραϊκού κόλπου θα είναι πια, για κάθε συγγραφέα της πατρίδας μου, ένας τόπος προσκυνηματος.

Είμαι απ' όσους έμαζαν να βρούνε τη μέρα της κηδείας του Μορέας, ένα κλωνάρι δάφνης, για να το καταθέσουν πάνω στο φέρετρό του. Ας μου επιτραπεί να τοποθετήσω σήμερα το χρυσό κλαδί της γνώσης, όπου μόνο είναι ικανό να νικά τα τάρταρα.

ANDRE THERIVE

à mon ami Marcel Couloy
Jean Moréas

Μία χαρακτηριστική φωτογραφία του Ζάν Μορέας, την εποχή που ήταν στο Παρίσι, αφιερωμένη στον φίλο του Μαρσέλ Κουλόν.

Ο ΜΟΡΕΑΣ ΑΠΑΝΤΑ ΣΤΟΝ ΡΟΪΔΗ

(Στα 1877 είχε προσέλθει ένας φιλολόγος να γράψει ένα βιβλίο...

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ... νέας Ελλάδας εγγενήσαν και...

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΤΗΤΩΝ ΟΛΙΓΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΣΤ...

Αναφέρει κάπου ο Έρριες 'Αι νε ετι άγνώριον εν Αμείδιω...

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ-ΑΝΕΚΔΟΤΑ-ΚΡΙΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΛΟΥΙΣ ΘΟΜΑΣ

Αρχίζουμε από σήμερα τη δημοσίευση αποσπασμάτων από το περίφημο βιβλίο του Λούις Θόμας...

Ο ΜΟΡΕΑΣ ΚΙ' Ο ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ Σ. ΣΚΙΠΗ

Κάποιο άπομεινόμενο που μείναμε μόνοι, ο Μορέας κι' εγώ, στο καφέ Βασέτ...

Μία γελοιογραφία του Πάολ Ραβότ για τον Μορέα...

ΣΤΟΝ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

ΤΟΥ Σ. ΣΚΙΠΗ

'Εσύ, που σαν του Κηφισκού το αιδών, ήρθες μία μέρα στο Σηκουάνα...

ΔΥΟ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ ΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΣΑΒΒΑΤΟ, 6 Απριλίου...

Η "ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ", ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

ΤΗΣ κ. ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΙΔΗ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ

"Αν διαβάσει κανείς, την "Ιφιγένεια" του Ζάν Μορέας, παραδολώντας την λέξη προς λέξη... Η "Ιφιγένεια" του Ζάν Μορέας, παραδολώντας την λέξη προς λέξη...

Μά και κάτι παραπάνω. Για να μην πόνε η ιδέα, οι περισσότερες ιδέες, στο διάλογο, τη δήλωση, το τραγούδι...

Στέκεσαι, λοιπόν, και ανακουφίζεις, με τις ώρες, κομμάτι τούτο... Μετά, όμως, οι ιδέες συγκροτούν, τὸ τέλος μάς και στην εξέλιξη της...

"Ομως η έντιμότητα σου έχει ἀλλοιάσει πιά. Ανώμασα από τους άλλους... Πάνω το μεθολογικό πλεθρόν Εφορίτην μόνον ἀπ'ἀπαράτη...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ Τὸ τρίτο βιβλίο της κ. Μέλπωσ Ἀλιώτη "Θέλετε νὰ χορεύσωμε Μαρία;". "Ενα βιβλίο γεμάτο πρῶτα τυπωμένες.

ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΤΙΣ "ΣΤΡΟΦΕΣ"

ΤΟΥ κ. ΤΕΛΛΟΥ ΑΓΡΑ

Οι άνασημένες "Στροφές" δεν είναι πιά έκείνο που ήταν έδω και είκοσι χρόνια... Τὸ τελευταίον χρόνια τῆς ζωῆς του, πέρασε πικρὸς μέρες τὸν ύψαιθρον...

Οι πολυαίτητοι εὑρισκαν ἔξω από τὸν θάλασσο παραδείσιον τὸ ἀναπνοῦν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν, ἀπὸ τὸν ἴδιον ἠγῶν... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ζάν Μορέας ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μετάφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Μεταφρ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΤΖΙΝΗ

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων... Ἦταν ἡ ἀπόσταση τῶν "Στροφῶν" ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν φαίνων...

Ενα χαρακτηριστικὸ γελοιογραφικὸ σκίτσο τοῦ Ζάν Μορέας.

Table with 4 columns: Author/Title, Description, and Price. Includes entries like ΖΑΓΚΑΡΟΛΑ ΙΑΚ., ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΡΕΑΣ, ΜΑΛΛΑΝΟΓΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, ΜΗΧΑΝΟΡΡΕΑΣΑΝ, ΜΗΧΑΝΟΡΡΕΑΣΑΝ, Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ Α.Ε., ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΤΖΙΝΗ.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡ. Ὡς ἐξ ἔνατικόν φανατικῶς μαστὴ τὴν ἑλπίδα...

Ἡ ξενητεία τοῦ Μορεᾶς

ΤΟΥ ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

Πολλές φορές τὸν συλλογιέμαι, χωρὶς νὰ ξαναδιαβάσω πιά τὰ ποιήματά του. Ἐνα δυὸ στίχοι του περνοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ μου καὶ φέγγουν.

Ἐγὼ κουβεντιάσει ἐδωπέρα συχνὰ μὲ διάφορους ἐπίσημους καὶ ἀνώνυμους, συνομήλικούς του καὶ νεώτερούς, πού τὸν γνῶρισαν καὶ τοῦ κάνανε παρέα. Σ' ὄλους ἀφήκε μιά μεγάλη ἐντύπωση, καὶ σὰν ποιητὴς καὶ σὰν ἀνθρώπος. Τοὺς ἀκουσα ὡστόσο νὰ μοῦ τὰ διηγούνται καὶ τρώμαζα πού κανένας τους δὲν κατάλαβε τὴν «ὑπεροπτική του μελαγχολία». Κανένας τους δὲν ὑποψιάστηκε πὼς μ' αὐτὴν γύρευε νὰ κρύψει τὸ δράμα τῆς ξενητείας του. Τὸ μεγάλο του ἑλληνικὸ δράμα, τὸ ἴδιο πού τὸ λέν τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια καὶ πού τὸ ζῶνε, ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, μέσα στὰ σταυροδρόμια τῆς Εὐρώπης οἱ ξενητεμένοι Γραικοί.

Καὶ γιὰ τὸ Μορεᾶς, ἡ δόξα περιόσσευε τὴν ξενητεία.

Πολλοὶ τὸν κατηγοροῦσαν (ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κ' ὁ πικρόχολος καὶ μεγαλοφυὴς Ζούλ Φενάρ, πού γράφει στὸ ἡμερολόγιό του: «31 τοῦ Μάρτη 1910. Πέθανε ὁ Μορεᾶς. Ἦρθε ἄραγε ἡ σειρά μου; Ἔταν ἕνας ποιητὴς πού πρόδωσε τὴν πατρίδα του, ἔγραψε μερικοὺς ωραίους στίχους, καὶ μ' ἔκρινε ἡλίθιος») πού παράτησε τὴν Ἑλλάδα κ' ἔδωσε τὸ ταλέντο του στοὺς Γάλλους. Αὐτὴ του δμῶς ἡ λιποταξία δὲ ζημίωσε καθόλου τὴν πατρίδα μας. Ἀπὸ τὰ χρόνια του ὡς τὰ σημεῖρα, ἡ ποίησή μας ἔδειξε ἕνα δυὸ ἀνώτερου τοῦ ποιητῆς καὶ πολλοὺς ἴσους του. Νὰ μὴ μᾶς θαμπώνει ἡ ἐκ Παρισίων δόξα του, ἀλλὰ νὰ μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ βλέπουμε καλλίτερα εἰς ἐπὶ τόπου ἀξίες. Νὰ μὴ γίνεται μάθημα. Ἄν εἶχε φύγει ὁ Παλαμᾶς, ὁ Μαλακάσης, ὁ Βάρναλης, γιὰ νὰ ἀναφέρω τρεῖς πού θαυμάζω τὸ περισσότερο ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς μας ποιητῆς, ἡ ἀπώλεια θὰ εἶταν ριζικὴ. Μὲ τὴ φυγὴ τοῦ Μορεᾶς, δὲ χάσαμε τίποτε. Ἀπεναντίας, κερδίσαμε ἕνα ξεχωριστὸ ἀντιπρόσωπο, πού μεγάλωσε τὴ φήμη μας, τίμησε τὴν πατρίδα καὶ στερήσε τοὺς ἀδιάρρηκτους μεσογειακοὺς δεσμούς μας μὲ τὴ Γαλλία. Ἐκανε πιδ λαμπερὴ τὴν ἀδελφωσύνη μας μὲ τὸ γαλλικὸ πνεῦμα, τὴν ἐπισημοποίησε. Ἐγινε τὸ ἀνθρώπινο καὶ τὸ ποιητικὸ τῆς σύμβολο.

Μέσα στὶς πιὸ μοναχικὲς μου ὥρες, ὁ νοῦς μου ἀκολουθεῖ τὸ Μορεᾶς. Ἀπὸ τὸ καφενεῖο τοῦ Βασέτ, πού πιά δὲν ὑπάρχει, ὡς τὴν Κλοζερὶ ντὲ Λιλὰ, πού φυτοζωεῖ ἀκόμη μὲ τὴν ἀνάμνησή του. Καὶ κατόπιν, στὶς πρωινὲς ὥρες, πού ἀνέβαινε νὰ πᾶει νὰ κοιμηθεῖ σ' ἐκεῖνο τὸ μοναστικὸ δωματάκι του, στὴ Μονρούζ, ὅπου πέθανε. Μονάχος, μονάχος, μονάχος! Βέβαια, στὶς τελευταῖες μέρες, τὸν παραστάθηκαν ἐνδοξοὶ ἄνδρες τῆς Γαλλίας. Ὁ Μωρίς Μπαρρές, ὁ Σαρλ Μωρράς, ὁ Μπράκ-Πτερουσσώ κι ἄλλοι θαυμαστές του. Μὰ εἶτανε ξένοι... Δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουνε τὴ σφραγιστὴ, βουβὴ ἀγωνία τῆς ἑλληνικῆς του ψυχῆς. Δὲν εἶταν κανένας στὸ προσεχάλο του νὰ τοῦ μιλήσει ρωμαϊκά, μιά κουβεντιά.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΤΗΛΗ

Ζὰν Μορεᾶς

Ἐπάνω ἀπ' τὰ θολὰ νερὰ τῆς λίμνης Εἰμαρμένης
Ἐπέρασεν ἀτάραχος ὁ ἴσκιος σου κ' ἐχάθη,
Καὶ τὰ κομμάτια πέσανε μῆς λύρας συντριμμένης.
Μέσ' στὰ πικρὰ τῆς πέσανε τὰ θάθη.

Τ' ἀπελπισμένο κίνημα τῆς θείας Μελομένης,
Ἄνώφελα ξοπίσω σου ἰκετευτικὸν ἐχάθη,
Ἄνώφελα σοῦ φώναζεν ἀπ' τῆς καρδιάς τὰ θάθη
— Πού φεύγεις, ἐκλεχτέ μου, πού πηγαίνεις!

Ἐπέρασεν ἀτάραχος ὁ ἴσκιος σου κ' ἐχάθη
Καὶ τώρα μὲ τὸν ἀνεμο καὶ μὲ τὸ φῶς ὑφαίνεις
Καινούργιους νόμους καὶ ρυθμούς σὲ πλάττει καὶ σὲ
(θάθη),

Καθὼς περνᾶς, καθὼς γοργοδιαβαίνεις.

Μὲ τὰ στοιχεῖα πού ἐσμῖνες, δικός σου δὲν ἐχάθη
Μῆτε ἦχος, μῆτε ἀντίλαλος, μῆτε σκοπός, καὶ δένεις
Ἄκόμα ἐσύ, μὲ μιά ἀστραπὴ νυχτὸς τρικυμισμένης,
Τὴ γῆ καὶ τ' οὐρανοῦ, δένεις, τὰ θάθη...

ΜΙΛΙΑΔΗΣ ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ἀπὸ τίς "Στροφές,"

Γελά ὁ Ἄπριλης, τώρα πιά γλυκύτερα μὲ δένουν
τοῦ πεπραμένου τὰ σκληρὰ δεσμά,
καὶ χαρωπὲς οἱ σκέψεις μου γυρνοῦν τώρα κ'
(αὐξάνουν),
σὰν φύλλα μὲς τοῦ κήπου τῆ γωνιά.

Λοιπὸν στὴν ὑστερὴ σταλιά θὰ μοῦ προσφέρεις τάχα
τὸ λίγο μέλι, ἀλοι, μαύρη ζωή!
Κι' ἂν εἶναι τούτῃ δλόκληρη ἡ τιμωρία μονάχα,
φίλοι μήπως δὲν εἴμαστε παλιοί;

Μετ.: Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Οἰκειότητα

ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

Τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀχὸς καὶ τῶν πραγμάτων,
σὰν κῆμα πού ξεπνέει, ἔχουν σωπαίνει
—Τοὺς πάγκαλους σκοπούς σου, τοῦ προδίνεις,
Λυγάριασε, ἂν τὸ δύνεσαι καρδιά μου!

Δέσμες ἀπὸ τριαντάφυλλα σπασμένες
μυρώνουν τὶς περίλυπες τὶς αὔρες.
—Μέτρησε τὶς ὁρμές σου, πού ἔχουν στέρξει,
τὶς πτήσεις σου πού ἐκλείσαν τὶς φτερούγες

—Μὰ ὁ γλυκὸς οὐρανὸς θερμῆς νόχτας
τῆς πολιτείας εὐλογεῖ τὸν ὄπνο
ἄς πᾶμε ὅπου βολεῖ καὶ δίχως μίσος!

Μιά πού ἡ ζωὴ εἶναι ἀσήμαντη κ' ἀνάξια,
κατάντικρο ἄς καπνίσω στὴ σελήνη
τὴν πίπα μου τὴν ἀγριοκερασένια.

ΜΕΤ.: ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Στὴ Δέσποινά μου

—...Στόμα, πολὺ γλυκύτερο κ' ἀπὸ τὸ μέλι ἀκόμα
στὰ θάθη τῆς κοιμέλης συναγμένο,
πιδ ἄλικο ἀπ' τὸν μήκωνα πού ξεπροβάλλει, ὦ στόμα!
Ἄνάμεσα σὲ κάμπο χλοισμένο,
σμίξε τὰ χεῖλη σου μὲ τὸ δικό μου στόμα
τρελλὸς νὰ γίνω ἀκόμα!

Κι' εἶσι ἀγάπη μου ἐσύ, στερνὴ μὲς τὴν καρδιά μου,
παίρνοντας ὄρη καὶ θουὰ γιὰ σένα
θὰ φτῶσω σέρνοντας μαζί τὰ ἐρωτικὰ δνειρά μου
στὴν ἀκρὴ τοῦ χειμάρρου, ὄμνενα!
Κι' ἐκεῖ μ' ἕνα μου πῆδημα νὰ θυθισθῶ στὴ λήθη
μ' ὄλο τὸν κρῦφιο τὸν καημὸ πού μ' ἀναφες στὰ στήθη.
(Ἀπόσπασμα)

Μετ.: ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Ὁ ἄπτικισμὸς τοῦ Μορεᾶς

ΤΟΥ Π. ΣΑΝΤΡΑΙΝ

(Ὁ θαθὸς ἑλληνιστὴς καὶ φίλος τῶν σύγχρονων πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ τόπου μας Π. Σαντραίν, καθηγητὴς τῆς Σορβῶνης, εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλει τὸ παρακάτω σημεῖωμα:)

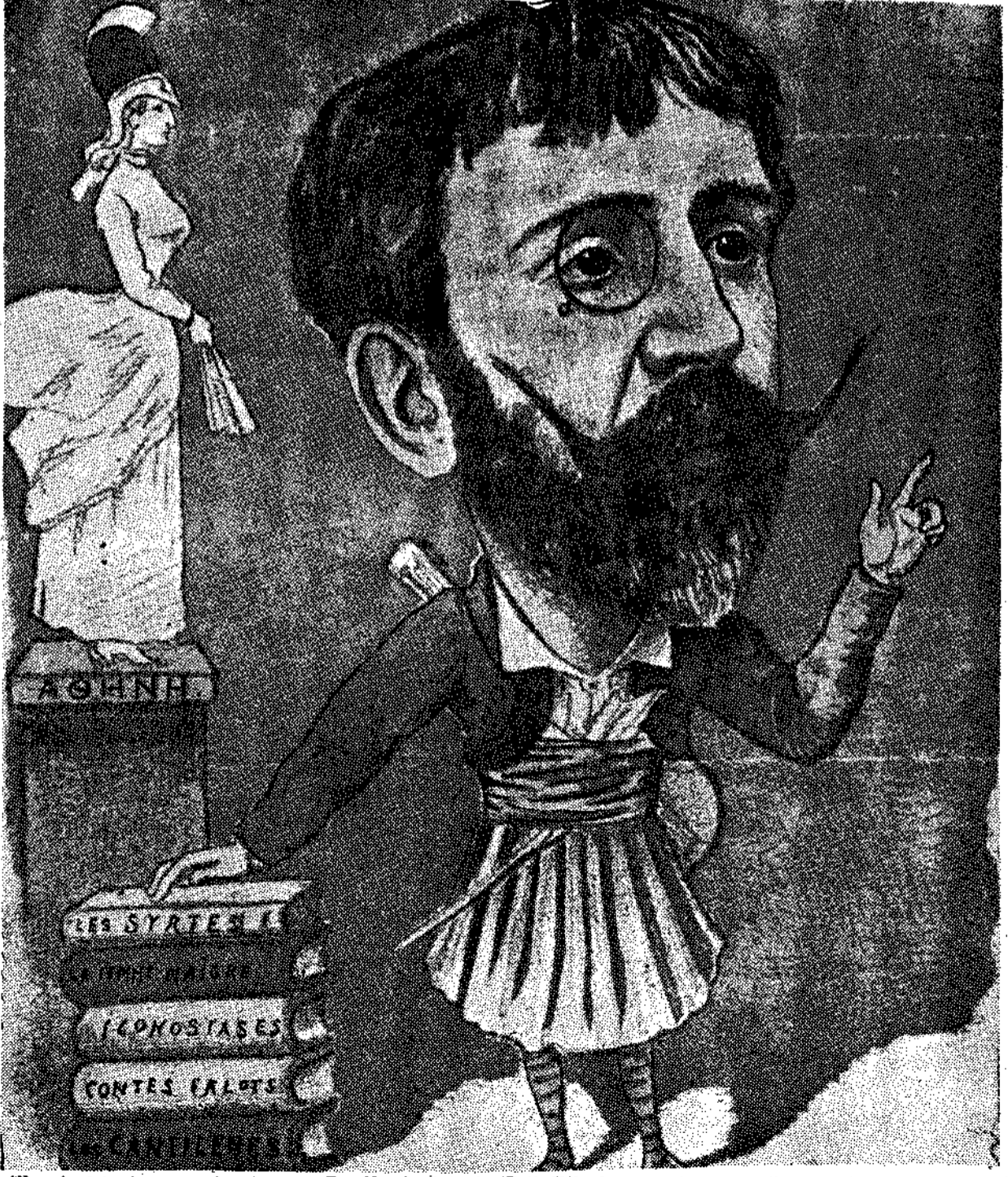
Παράδοξη ἦταν ἡ μοῖρα τοῦ Ἰωάννη Παπαδιαμαντόπουλου, τοῦ Ἀθηναίου αὐτοῦ Ἑλληνα τοῦ εἶχε δοθεῖ νὰ χαρίσει στὴ Γαλλία μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ καθάρια ἀριστουργήματα πού δοξάζουν τὴν ποίησή μας στὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 20ου αἰῶνα. Τοῦ ἦταν γραφτὸ νὰ περάσει δλόκληρα τριάντα χρόνια στὸ Παρίσι τὴ φαινομενικὰ νοχελὴ ζωὴ, πού σ' αὐτὴ προσκαλεῖ ὁ ἄπτικισμὸς οὐρανοῦ. Γύριζε ἀπὸ καφενεῖο σὲ καφενεῖο, πιάνοντας ἀτέλειωτες συζητήσεις μὲ φίλους σὰν τὸν Σουνατὴ ἢ τὸν Μπράκ-Πτερουσσώ — κουβεντολογῆματα ὅπου σ' αὐτὰ ἀναπολεῖ κανεὶς εἰκόνες καὶ ἰδέες, ὅπου μαθαίνουμε νὰ γνωρίζουμε τὸν ἑαυτὸ μας. Μὲ τὴ λεβεντικὴ καρμωστασιά τοῦ «παλληκαριού», πού ἦταν κάτι πού τὸ εἶχε ὄχι μονάχα τὸ ἐξωτερικὸ του, ἀλλὰ κ' αὐτὴ ἡ τέχνη του, στάθηκε, τὴν ἐπαύριο τοῦ συμβολισμοῦ, ἕνα παράδειγμα γούστου, λιτότητας κ' εὐγένειας. Χάρισε στὴ γαλλικὴ ποίησιν τὸ αἶσθημα τοῦ μέτρου, τὴν παράδοση τῆς τέχνης πού ἀνθῆσε στὴν Ἀττικὴ τὸν 5ο αἰῶνα π. Χ., πού οἱ Γάλλοι κλασσικοὶ εἶχαν πάρει ἀπ' αὐτὴ μιά ρητορικὴ γεμάτη δεξιότητες, ἀφηρημένη ὅμως. Ἡ τέχνη τῶν «Στροφῶν» μοιάζει κάτι σὰ θαῦμα καὶ κανεὶς δὲ θὰ ἐκπλαγεί ἂν τὸ μάθημα αὐτὸ δὲ βρῆκε συνεχιστές. Χώρια ἀπὸ τὸ δόγμα τῆς Ecole romane, τὸ κάπως στενὸ, ὁ Μορεᾶς ἔφερε ἕνα μήνυμα πού μιά διάνοια τόσο ἐλεύθερη ὅπως ὁ Ζίντ, τὸ θυμήθηκε περισσότερο ἀπὸ μιά φορά.

Ὁ Μορεᾶς ἤξερε ποιά μακρινὴ παράδοση ἀνάστησε μέσα σὲ κεινὴ τὴ Γαλλία, πού ἡ φιλοδοξία τῆς εἶναι νὰ περνᾶ γιὰ κληρονόμος τῆς Ἀθήνας. Στὸ κρεβάτι τοῦ θανάτου δὲν ἀναπολούσε οὔτε τὰ φιλολογικὰ καφενεῖα τοῦ Παρισίου, μῆτε τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα, τὴ γεμάτη ἀπὸ τὸ βόμβο τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τοὺς μακρινούς προγόνους τοῦ τῆς Ἀττικῆς κ' ἔβαζε τὸν Σουλβαῖν νὰ τοῦ ἀπαγγέλλει αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς λεπτοὺς στίχους:

Τὴν ὥρα πού ἀπ' τὸν οὐρανὸ πέφτει καὶ σιγοτρέμει,
στοῦ πλατανίου τὸν ἴσκιο,
μέσα σὲ τριαντάφυλλα ἢ δόση τυλιγμένη,
κ' ἐγὼ, μ' ὀλόπικρη καρδιά, σκεπτόμουνα τὶς ὄχθες
τοῦ Κηφισσοῦ, ὅπου τὰ νερὰ ξεσποῦνε καὶ ἀφρίζουν,
ὁ Σοφοκλὴς μοῦ μίλησε!
P. CHANTRAINE
Καθηγητὴς τῆς Σορβῶνης

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ Τὴν 1η ΣΤΗΛΗ
μιά λέξη δική μας. Τόση δόξα, κ' οὔτε μιά ὀμιλία ρωμαϊκὴ! Γι' αὐτοὺς πού εἰσέρουν καὶ καταλαβαίνουν, δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ πιὸ φριχτὴ ἡ μοναξιά, πιδ μαύρη κ' ἀγλύκαντη, ἔτσι κατάντικρα στὴν ἐρήμωσιν τοῦ θανάτου. Μεγάλος ποιητὴς γιὰ τοὺς Γάλλους. Μεγάλὴ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἑλληνικὴν συμπίνοια. Μεγάλο θέμα γιὰ τὸ ἑλληνικὸ μυθιστόρημα.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ
Παρίσι, Μάρτης 1940.

Ἐνα ὄρατο γαλιόγραφικὸ σκίτσο τοῦ Ζὰν Μορεᾶς ἀπὸ τὸν Ἐμίλ Κόλ, δημοσιευμένο πρωτοσέλιδο στὴν περιοδικὴν ἐκδόσιν «Les hommes d'aujourd'hui» τεύχος 268ο, ὅπου ὁ Μορεᾶς παριστάνεται μὲ γένεια καὶ ἑθνικὴ ἑλληνικὴ ἐνδυμασία, σὰν ἄρματολός, σύμφωνα μὲ τὴν προσωνυμία πού τὸ εἶχε κάμει ὁ Ἀνατόλ Φράνς, ὁ «παλληκάρ». (Τὸ τεύχος αὐτὸ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς τὸ παραχωρήσει ὁ κ. Ἄπ. Μπαλῆς).